

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 30. ledna 2018 ve věci č. 23065/12 – *Enver Şahin proti Turecku*

Senát druhé sekce Soudu dospěl šesti hlasy proti jednomu k závěru, že tím, že se vnitrostátní orgány nezabývaly dostatečně pečlivě tím, jaká podpůrná opatření poskytnout stěžovateli, který byl upoután na invalidní vozík, aby mohl pokračovat ve studiu na vysoké škole, došlo k porušení zákazu diskriminace (článek 14 Úmluvy) při přístupu ke vzdělání (článek 2 Protokolu č. 1).

I. Skutkové okolnosti

V roce 2005, během prvního ročníku studia na vysokém učení technickém, stěžovatel utrpěl úraz, v jehož důsledku zcela ochrnl na dolní končetiny. Rozhodl se proto přerušit studium do okamžiku, kdy mu zdravotní stav umožní v něm pokračovat.

V březnu 2007 se stěžovatel obrátil na příslušnou fakultu s žádostí, aby byly její prostory uzpůsobeny tak, aby mohl od univerzitního roku 2007/2008 pokračovat ve studiu. V květnu 2007 fakulta stěžovateli odpověděla, že úpravy vchodů do budovy jsou plánovány, nicméně z finančních důvodů nemohou být realizovány v krátkodobém horizontu. Dodala, že studium jeho oboru předpokládá absolvování praktických cvičení, což se jeví s ohledem na jeho zdravotní stav jako problematické. Přál-li by si stěžovatel nicméně pokračovat ve studiu, fakulta vyjádřila připravenost v rámci možností mu v jeho záměru pomoci. V srpnu 2007 stěžovatel vyzval rektorát univerzity, aby provedl potřebné stavební úpravy. V září 2007 rektorát stěžovateli odpověděl, že nezbytné úpravy si vyžádají určitý čas. Dále uvedl, že jeho účast na teoretické výuce by mohla být zajištěna pomocí asistenta a účast na praktických cvičeních by neměla být problematická, jelikož jsou konána v přízemí budovy.

V listopadu 2007 stěžovatel podal proti univerzitě správní žalobu, již se domáhal zrušení jejich odpovědí z května a srpna 2007 a přiznání náhrady majetkové škody i nemajetkové újmy. V dubnu 2010 soud žalobu zamítl s tím, že předmětná budova univerzity vyhovovala v okamžik své kolaudace stavebním předpisům. Stěžovatel byl navíc univerzitou vyzooměn, že stavební úpravy budou uskutečněny v závislosti na finančních možnostech a byl mu nabídnut asistent, který by mu pomohl účastnit se výuky. Stěžovatel následně neuspěl ani u nejvyššího správního soudu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 2 PROTOKOLU č. 1

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní orgány nedostály svému pozitivnímu závazku přijmout přiměřené úpravy, které by mu umožnily pokračovat ve studiu.

Soud připomněl, že článek 2 Protokolu č. 1 ukládá státům povinnost zajistit účinný přístup k vysokým školám existujícím na jeho území (*Leyla Şahin proti Turecku*, č. 44774/98, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2005, § 136–137). Dále připomněl, že článek 14 Úmluvy nejen zakazuje odlišné zacházení z důvodu zdravotního postižení, ale též státu ukládá povinnost přijmout „přiměřené úpravy“ způsobilé kompenzovat faktickou nerovnost zdravotně postižených osob. Článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 je proto na projednávanou věc použitelný.

Úvodem posouzení odůvodněnosti stížnosti Soud uvedl, že Úmluva musí být vykládána v souladu s dalšími pravidly mezinárodního práva, v projednávané věci zejména s Evropskou sociální chartou a Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením. Tyto mezinárodní úmluvy stojí mj. na zásadách univerzality a nediskriminace při užívání práva na vzdělání, přičemž prostředek, který je uznáván jako nejvhodnější k zajištění těchto zásad, je inkluzivní vzdělávání. Inkluzivní vzdělávání je proto podle Soudu součástí mezinárodní odpovědnosti států v této oblasti.

V projednávané věci bylo dle Soudu klíčové ověřit, zda vnitrostátní orgány posoudily situaci stěžovatele s náležitou pečlivostí. Vnitrostátní orgány v první řadě uvedly, že urychlené realizaci stavebních úprav bránil nedostatek finančních zdrojů. Ačkoli v této otázce státy požívají prostoru pro uvážení, nelze podle Soudu akceptovat, aby přístupnost budovy fakulty nebyla řešena až do okamžiku, kdy budou shromážděny veškeré finanční prostředky, které jsou potřeba na všechny rozsáhlé stavební úpravy, které vyžadovaly vnitrostátní právní předpisy. Soudu sice nepřísluší definovat, jaké „přiměřené úpravy“ ve smyslu článku 2 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením mají být v té které situaci přijaty, neboť toto posouzení náleží vnitrostátním orgánům, avšak ty při svém rozhodování musejí zvláště zohlednit, jaký jejich rozhodnutí bude mít dopad na zdravotně postižené osoby.

V projednávané věci vnitrostátní orgány stěžovateli nabídly asistenta, který by mu pomohl při pohybu v rámci budovy, která měla tři poschodí. V této souvislosti Soud konstatoval, že možnost zdravotně postižených osob žít autonomním způsobem za plného rozvinutí pocitu důstojnosti a sebeúcty je prvořadě důležitosti a leží v samém jádru Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Soud sám ve své judikatuře v minulosti zdůraznil, že důstojnost a svoboda rozhodování jsou samotnými základy Úmluvy (např. *Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, rozsudek ze dne 29. dubna 2002, § 61 a 65; a *McDonald proti Spojenému království*, č. 4241/12, rozsudek ze dne 20. května 2014, § 47). Ačkoli mezinárodní úmluvy uvádějí pomoc asistenta mezi prostředky k zajištění mobility zdravotně postižených osob, v projednávané věci nic nenavádí tomu, že by vnitrostátní orgány skutečně zhodnotily stěžovatelovy potřeby a důsledky jejich návrhu pro stěžovatelovo bezpečí, důstojnost a autonomii. Nabídka asistenta bez přezkumu individuálních okolností věci proto nemůže být považována za přiměřenou, jelikož zcela opomíjí stěžovatelovu potřebu žít v maximální možné míře nezávisle a autonomně.

Toto pochybení orgánů univerzity následně nenapravily ani soudy, které tento klíčový aspekt věci zcela pominuly, neboť ani ony nezkoumaly skutečné potřeby stěžovatele a možnosti řešení jeho situace, které by mu umožnily pokračovat ve studiu za srovnatelných podmínek s ostatními studenty a které by zároveň neznamenal pro příslušnou univerzitu nepřiměřené břemeno.

V projednávané věci tedy nebyla nastolena spravedlivá rovnováha mezi zájmy stěžovatele a jinými dotčenými zájmy. Vnitrostátní orgány nepřistoupily k věci stěžovatele s potřebnou pečlivostí, která by stěžovateli umožnila požívat jeho práva na vzdělání na rovném základě s ostatními. Došlo proto k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Lemmens ve svém nesouhlasném stanovisku vyjádřil názor, že jádrem projednávané věci nebyla otázka přijetí „přiměřených úprav“, ale zajištění přístupu ke vzdělání, a proto věc neměla být posuzována pod úhlem článku 14 Úmluvy, ale toliko článku 2 Protokolu č. 1. Dále dospěl k závěru, že univerzitě nelze vyčítat, že stavební úpravy nedokázala zrealizovat v horizontu několika málo měsíců, a že absence zhodnocení skutečných potřeb stěžovatele plynula do značné míry z přístupu stěžovatele, který s univerzitou přestal jednat a obrátil se raději na soud. Dle jeho názoru proto k porušení žádného práva stěžovatele chráněného Úmluvou a jejími protokoly nedošlo.